

На думку В. Глазичева, вільний публічний простір є обов'язковою ознакою міста: «є такий простір – є місто, немає – немає міста» [12]. Тому, зважаючи на загрози втрати публічних просторів як місця соціальної комунікації мешканців, міська політика має бути спрямована на створення та облаштування публічних просторів. При цьому їх облаштування має забезпечувати ефективне виконання комунікаційної функції, допомагати долати загрози опинитися на однині, перебуваючи серед інших подібних людей, стимулювати міжособистісне спілкування та інші форми соціальної комунікації.

Література:

1. Зиммель Г. (2002). Большие города и духовная жизнь. *Логос*, 3-4, 23-34.
2. Трубина Е.Г. (2011). *Город в теории: опыты осмысления пространства*. Москва: Новое литературное обозрение. 520 с.
3. Young I.M. (1990). *Justice and the politics of difference*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. 304 p.
4. Mitchell D. (2017). People's Park again: on the end and ends of public space. *Environment and Planning A*, 49(3), 503-518.
5. Sennett R. (1994). *Flesh and stone. The body and the city in western civilization*. New York: W. W. Norton Company. 432 p.
6. Low S.M., Taplin D., Scheld S. (2005). *Rethinking urban parks: public space and cultural diversity*. Austin: The University of Texas Press. 226 p.
7. Pasaogullari N., Doratli N. (2004). Measuring accessibility and utilization of public spaces in Famagusta, *Cities*, 21(3), 225-232.
8. Boros L. et al. (2016). Urban diversity and the production of public space in Budapest. *Hungarian Geographical Bulletin*, 65(3), 209-224.
9. Желнина А. (2011). «Здесь как музей»: торговый центр как общественное пространство. *Laboratorium*, 2, 48-69.
10. Tang B.-s. (2017). Is the distribution of public open space in Hong Kong equitable, why not? *Landscape and Urban Planning*, 161, 80-89.
11. Cybriwsky R. (1999). Changing patterns of urban public space. *Cities*, 16(4), 223-231.
12. Глазичев В.Л. (2008). *Урбанистика*. Москва: Европа, 2008. 220 с.

А.Л. Мельничук

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
melan97@ukr.net*

О.М. Гнатюк

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
alexgnat22@ukr.net*

ЛОКАЛЬНА МОЗАЙКА ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСТА ВІННИЦІ

Розвинута ідентичність є фактором консолідованості та стійкості громади в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів, сприяє формуванню привабливого образу міста для туристів та інвесторів [1; 2; 3; 4; 8], стимулює мешканців брати активну участь у формуванні міського простору та

визначенні стратегії його розвитку [5]. Особливого значення стійкість та збалансованість ідентичності міста в цілому та його окремих локацій набуває у випадку постсоціалістичних міст, для яких посилення конкурентоспроможності є запорукою розвитку [7; 8; 10]. В умовах політичної трансформації суспільства сприйняття та значення міських публічних просторів перетворюється на інструмент формування ідентичності та історичної пам'яті [6].

В основу дослідження ідентичності локацій міста Вінниці лягло соціологічне опитування, яке проводилось у квітні-травні 2016 року. Всього було опитано 168 респондентів. Вибірка була репрезентативною за віком та статтю респондентів. Респондентів просили навести свої асоціації та образи, які виникають у них у зв'язку з 12 обраними локаціями, розташованими в межах міста Вінниці. Обрані локації, відповідно до вихідної гіпотези, мають або потужну ідентичність, яка є ваговою складовою міської ідентичності, або суперечливу ідентичність, яка формується декількома конфліктуючими елементами, або слабку розбалансовану ідентичність, яка може бути посилена, виходячи з історико-культурного потенціалу локації.

Відповіді респондентів були об'єктом контент-аналізу, спрямованого на визначення переліку елементарних асоціацій, пов'язаних з кожною досліджуваною локацією, та кількості згадування кожної такої асоціації у відповідях усіх респондентів.

Для кожної локації визначалась компонентна структура її ідентичності за типом відповідних елементарних асоціацій: матеріальне середовище (будівлі та споруди, пам'ятники, місце розташування); характеристики (властивості, які приписуються локації); емоції (власне емоції, відчуття, почуття та переживання, пов'язані з локацією), активності (події, соціальні практики, види діяльності, асоційовані з локацією). При розрахунку відсоткової частки кожного типу асоціацій бралася до уваги кількість згадувань кожної асоціації.

Також визначалась структура емоційного навантаження ідентичності локацій. Для цього елементарні асоціації було типізовано як «позитивні», «нейтральні» та «негативні» з подальшим обрахунком частки асоціацій кожного типу із врахуванням кількості згадувань кожної асоціації.

Наступним кроком була ідентифікація асоціацій вищого рівня – гетерогенних комплексних асоціацій, які об'єднують елементарні асоціації, що споріднені за змістом, поєднані спільною темою чи ідеєю. При цьому частина елементарних асоціацій залишилась невключеною до складу жодної комплексної асоціації. Такі асоціації визначалися як гомогенні комплексні асоціації. Для кожної комплексної асоціації першого порядку визначалися такі характеристики: 1. Кількість пов'язаних елементарних асоціацій; 2. Абсолютна вага – загальна кількість згадок усіх пов'язаних елементарних асоціацій; 3. Відносна вага – відношення абсолютної ваги комплексної асоціації до сумарної абсолютної ваги усіх комплексних асоціацій, пов'язаних з даною локацією; 4. Емоційне навантаження – співвідношення абсолютної ваги позитивних, негативних та нейтральних елементарних асоціацій у структурі комплексної асоціації.

Визначалися також широта та поляризованість ідентичності локацій. Широта ідентичності оцінювалась за кількістю пов'язаних з нею комплексних асоціацій (включаючи гомогенні комплексні асоціації): велика кількість асоціацій відповідає «широкій» ідентичності, мала кількість асоціацій – «вузькій» ідентичності. Поляризованість ідентичності оцінювалась за співвідношенням відносної ваги комплексних асоціацій (включаючи гомогенні): наявність вираженої ієрархії комплексних асоціацій, у тому числі чіткої домінантної сприйняття, вказує на високополяризовану ідентичність, тоді як відсутність такої ієрархії, зокрема наявність декількох конкуруючих домінант сприйняття, є ознакою слабополяризованої ідентичності.

Виявлено, що розглянуті міські локації мають відмінні моделі розвитку ідентичності, специфіка яких обумовлена типом/природою локації, її історико-культурним значенням, архітектурно-планувальною цілісністю, характером пов'язаних активностей. Найбільший вплив на ідентичність має матеріальне середовище – будівлі, споруди та інші об'єкти, які виступають опорними точками сприйняття міського ландшафту. Візуальне сприйняття залишається принциповим джерелом інформації про міський простір та його структурні елементи. Потужними факторами естетичної оцінки локації виступає архітектурно-планувальна завершеність/цілісність, а також інтенсивність її залучення до суспільного життя, зокрема, функціонування як публічного простору міста.

Найбільш стабільна та збалансована ідентичність притаманна локаціям, які мають історико-культурне значення. Повсякденна активність містян та, особливо, події суспільно-політичного характеру розширюють ідентичність локації за рахунок актуалізації нових її елементів, але можуть також стимулювати конфліктні процеси, вести до ціннісної переоцінки значень місця. Розбалансована структура ідентичності притаманна локаціям, які сформувалися нещодавно, відзначаються архітектурно-планувальною незавершеністю, слабо залучені у повсякденне життя містян.

Результати дослідження підтверджують більшість вихідних гіпотез щодо рівня розвитку та збалансованості ідентичності обраних локацій. Проте, у частини локацій зі сформованими передумовами дуальності ідентичності та/або істотного негативного емоційного навантаження подібні ефекти не набули статистично значимого рівня. На нашу думку, такі результати певним чином характеризують суспільно-політичні процеси у місті, є наслідком політики історичної пам'яті на місцевому та національному рівнях, а також віддзеркалюють психологічну схильність людей до витіснення/пригнічення негативних асоціацій та акцентуацію позитивних.

Для більшості локацій властива багаторівнева ієрархічна структура пов'язаних асоціацій: елементарні асоціації поєднуються у комплексні, які, в свою чергу, поєднуються у комплексні асоціації вищого порядку. Розвинена ієрархічна структура, як правило, є індикатором стійкої збалансованої ідентичності.

Література:

1. Agboola, O. P. (2017): The influence of open space utilization on residents' attachment with community: A case study of rural market square in southwest Nigeria. *Archnet-IJAR*, Vol. 11 (1), 44–66.
2. Insch, A. and Florek, M. (2010): Place satisfaction of city residents: Findings and implications for city branding. In *Towards Effective Place Brand Management: Branding European Cities and Regions*. Eds.: Ashworth G. and Kavaratzis M., Edward Elgar Publishing, 191–204.
3. Kavaratzis, M. and Ashworth, G. J. 2005. City branding: An effective assertion of identity or a transitory marketing trick? *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, Vol. 96 (5), 506–514.
4. Kavaratzis, M. and Hatch, M.J. (2013): The dynamics of place brands: An identity-based approach to place branding theory. *Marketing Theory*, Vol. 13 (1), 69–86.
5. Mohapatra, B. and Razak A. (2013): Place attachment and participation in management of neighbourhood green space: A place-based community management. *International Journal of Sustainable Society*, Vol. 5 (3), 266–283.
6. Molnár, V. (2013): *Building the State. Architecture, Politics, and State Formation in Post-War Central Europe*. London: Routledge.
7. Oktay, D. and Bala, H.A. (2015): A holistic research approach to measuring urban identity: findings from Girne (Kyrenia) area study. *Archnet-IJAR*, Vol. 9 (2), 201–215.
8. Pap, A. (2013): Residential attitudes towards urban heritage in Budapest. *Geographica Timisiensis*, Vol. 22 (1), 17–32.
9. Pap, Á. (2014): The relationship between the built cultural heritage and the local identity – actor-centred geographical analysis based on Budapest case studies. Theses of the PhD dissertation. Szeged.
10. Young C., Kaczmarek S. 2008. The Socialist Past and Postsocialist Urban Identity in Central and Eastern Europe. The Case of Łódź, Poland. *European Urban and Regional Studies*, 15 (1), 53–70.

С.К. Мізіна

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
sonyamizina@ukr.net*

ВПЛИВ МЕЛІОРАЦІЇ НА ПРИРОДНІ ЛАНДШАФТНІ КОМПЛЕКСИ БАСЕЙНУ РІЧКИ ТРУБІЖ

Антропогенізація більшості малих та середніх річок України становить 80–90 %, особливо це стосується річок Лісостепової зони. Найбільшої трансформації ландшафтні комплекси річок зазнали у 50–60-х рр. ХХ ст., що було зумовлено введенням у дію «Великого плану перетворення природи». За планом було меліоровано 3,2 млн га заболочених земель України, з метою використання їх у сільськогосподарському виробництві.

Як приклад річка Трубіж – ліва притока Дніпра. До проведення меліоративних робіт у заплаві боків річища Трубіжу тягнулись мілководні болота, шириною 2–3 км, а за ними сінокісні луки (4–5 км). Наявність тут заболочення так пояснював відомий географ І. А. Запольський: «У межах басейну р. Трубіж ґрунтові води двома основними потоками / на